

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS KI SAVO • MAAMAR 3

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו'

« Parce que vous n'avez pas servi
Havaya, votre D.ieu, dans la joie »

DÉDIÉ EN L'HONNEUR DE

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Le père du Rabbi, Reb Lévi Its'hak

LikuteiTorah.com

LA PARACHA 'HASSIDIQUE

likuteitorah.com/fr/likutei-torah/ki-savo/3/

1 תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו'. ולהבין הלא זה הוא מדרגות הצדיקים כמ"ש שמחו צדיקים בה' כו' ואיך יגיע כל אדם לזה.

« Parce que tu n'as pas servi Havaya, ton D.ieu, dans la joie », etc. Or, pour comprendre [cela] : n'est-ce pas là l'un des niveaux des justes, comme il est écrit : « Réjouissez-vous, justes, en Havaya », etc. ? Comment donc chacun peut-il parvenir à cela ?

אך הנה יש ב' מדרגות בעבודת ה' מדת יום ומדת לילה בחינת יעקב ובחינת ישראל ובדרך פרט הם בחינת תורה ובחינת תפלה.

Cependant, il existe deux niveaux dans le service de D.ieu : l'attribut du jour et l'attribut de la nuit, le niveau de Yaakov et le niveau de Yisrael ; et, dans le détail, ils correspondent au niveau de la Torah et au niveau de la prière.

(עיי' מ"ש מענין מדת יום ומדת לילה בד"ה רני ושמחי גבי רננא ברמשא ושמחה בצפרא, ובד"ה ענין חנוכה גבי בבקר כתיב בהיטיבו ובבין הערבים כתיב בהעלות, וסד"ה להבין ענין הברכות סד"ה וידעת היום. ועיי' זח"א [זוהר חלק א'] (קע"ד א') בענין יעקב וישראל.)

(Voyez ce qui est écrit au sujet de l'attribut du jour et de l'attribut de la nuit dans le discours qui commence par « Chante et réjouis-toi », à propos de « le chant le soir et la joie le matin » ; et dans le discours qui commence par « La question de Hanouka », à propos de « le matin, il est écrit "lorsqu'il arrange [les lampes]" », et vers le soir, il est écrit "lorsqu'il élève [les lampes]" » ; ainsi qu'à la fin du discours qui commence par « Comprendre la question des bénédictions » et à la fin du discours qui commence par « Sache aujourd'hui ». Voyez aussi le Zohar, partie I, 174a, au sujet de Yaakov et Yisrael.)

והענין דהנה אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד שתפלה נקרא חיי שעה ותורה חיי עולם.

Voici l'explication : nos Sages, de mémoire bénie, ont dit : « Le temps de la Torah est une chose, et le temps de la prière en est une autre », car la prière est appelée « la vie de l'heure », et la Torah, « la vie éternelle ».

ולהבין ענין התפלה דכתיב וישכם אברהם בבקר דהיינו שאהבה מסותרת שכלב כל אחד ואחד מישראל היא בהעלם ובהסתתר ובבחינת שינה וצריך לעוררה משינתה כמו שכתוב אם תעירו ברי"ש אחד ואם תעוררו ב' רישי"ן.

Et, pour comprendre la question de la prière, dont il est écrit : « Avraham se leva de bon matin », c'est-à-dire que l'amour caché dans le cœur de chacun des membres d'Israël est dissimulé et voilé, dans un état de sommeil ; il faut le réveiller de son sommeil, comme il est écrit : « si vous éveillez (ta'iru) », avec un seul reish, « et si vous réveillez (te'oreru) », avec deux reish.

פ"י אם תעירו ברי"ש אחד היינו חיצוניות הלב ואם תעוררו בשני רישי"ן היינו פנימית הלב עיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהארי"י זכרוננו לברכה] בשה"ש [בשיר השירים].

Cela signifie que « si vous éveillez », avec un seul reish, désigne la dimension extérieure du cœur, et « si vous réveillez », avec deux reish, la dimension intérieure du cœur. Voyez le Likkutei Torah de l'Arizal, de mémoire bénie, sur le Cantique des cantiques.

את האהבה עד שתחפץ (ע' [עיין] זח"ב [זהר חלק ב'] ט' א' קמ"ו ב' ת"ז [תיקוני זוהר] תיקון למ"ד) שיש זמן ועת לחפיצה ותשוקה של אהבה מסותרת הנ"ל דהיינו בשחרית.

« L'amour, jusqu'à ce qu'il désire » (voyez le Zohar, partie II, 9a, 146b ; Tikkunei Zohar, Tikkun 30) : car il y a un temps et une saison pour le désir et l'aspiration de l'amour caché mentionné plus haut, à savoir le matin.

וזהו וישכם אברהם בבקר (עיין זח"א [זהר חלק א'] ע"ב א' ר"ג א' רמ"ז ב'. ח"ג [חלק ג'] ויקרא כ"ב ב' נ"ב סע"ב [סוף עמוד ב] ר"ד סע"א [סוף עמוד א] רמ"ב א').

Et c'est là le sens de « Avraham se leva de bon matin » (voyez le Zohar, partie I, 72a, 203a, 247b ; partie III, Vayikra, 22b, fin de 52b, fin de 204a, 242a).

וענין השינה של אהבה זו הוא כמו למשל אדם הישן שהמחשבה שלו היא בבחינת הסתלקות למעלה מהמוח ואינה מלוכשת במוחו כלל

Le sommeil de cet amour est comparable, par exemple, à celui d'un homme endormi, dont la pensée se trouve dans un état de retrait, au-dessus de l'intellect, et n'est nullement vêtue dans son intellect ;

ולכן החלומות הם דמיונות בלבד (עמ"ש בד"ה שיר כו' היינו כחולמים) אבל בהקיצו נכנס המחשבה זו בתוך המוח ומלוכשת בתוך מוחו לחשוב בהם כרצונו.

c'est pourquoi les rêves ne sont que de simples imaginations (voir ce qui est écrit dans le discours commençant par « Un chant », etc., « nous étions comme des rêveurs »). Mais lorsqu'il se réveille, cette pensée pénètre dans son intellect et s'y vêt pour qu'il puisse penser à ces choses à sa guise.

משא"כ בחלום אין בו בחירה ורצון כלל כמ"כ [כמו כן] הענין באהבה זו כשהיא בבחי' שינה אף שזוכר את ה' בלבו ויודע דרך כלל שמכ"כ [שמלא כל הארץ כבודו].

En revanche, dans un rêve, il n'y a aucun choix ni aucune volonté. Il en va de même de cet amour lorsqu'il se trouve dans un état de sommeil : bien qu'il se souvienne de D.ieu dans son cœur et sache, de manière générale, que « toute la terre est remplie de Sa gloire »,

מ"מ יכול לעשות דבר עבירה שהוא נגד רצונו ית' ואפילו באותה שעה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא שיצליח בגנבתו

il peut néanmoins commettre une faute, contraire à Sa volonté, qu'Il soit béni, et cela même à cet instant, comme l'ont dit nos Sages, de mémoire bénie : « Le voleur, à l'entrée du tunnel, invoque le Miséricordieux », afin de réussir son vol.

והוא מפני שאין זכירה זו אלא דרך דמיון והעברה בעלמא על המוח ואינו מלוכש ונכנס בתוך מוחו
C'est parce que ce souvenir n'est qu'une simple représentation imaginaire, un passage fugitif sur l'intellect ; il n'est pas vêtu dans son intellect et n'y pénètre pas.

וצריך האדם לעורר את האהבה משינתה ולהכניסה בתוך מוחו ומחשבתו ע"י התבוננות רבים מהתחלת התפלה עד קריאת שמע.

L'homme doit éveiller l'amour de son sommeil et le faire pénétrer dans son intellect et sa pensée, au moyen d'une longue méditation, depuis le début de la prière jusqu'à la lecture du Chéma.

² וענין התבוננות שבתפלה הוא איך שהוא ית' אל עולם ולא אל העולם שאין העולם ענין בפ"ע [בפני עצמו]

La contemplation dans la prière porte sur le fait qu'Il est, béni soit-Il, « El Olam » (D.ieu, monde), et non « El HaOlam » (D.ieu du monde) : le monde n'est pas une chose en soi ;

אלא שהן בחי' התפשטות הארה וזיו מאורו יתברך כמו זיו השמש שהאיר ממנו ית' כשעלה ברצונו לברוא את העולם.

mais il est l'aspect d'un déploiement d'illumination et de rayonnement émanant de Sa lumière, béni soit-Il, comme le rayonnement du soleil: [un rayonnement] qui émana de Lui, béni soit-Il, lorsque Sa volonté de créer le monde se manifesta.

3 ולמשל כמו כח הצומח רוחני אשר בארץ שממנו יצמח עשבים ואילנות ופירות שבודאי הפרי הנצמח שהוא גשמי אינו ממהות ועצמות הכח רוחני הצומח

À titre d'analogie, considérons la force spirituelle de croissance qui se trouve dans la terre et grâce à laquelle poussent des herbes, des arbres et des fruits. Il est certain que le fruit qui pousse, lequel est matériel, n'est pas de même nature ni de la même essence que la force spirituelle de croissance,

אלא בחי' הארה בלבד המת פשטת מעצמות ומהות הכח רוחני הצומח והארה זו נתעבה ונתגשמה כ"כ [כל כך] עד שנעשה פרי גשמי בטעמים נרגשים לחיך מתיקות וכי' מה שאין ערך זה

mais seulement une illumination qui se répand à partir de l'essence et de la nature de la force spirituelle de croissance. Cette illumination s'est tellement épaissie et matérialisée qu'elle est devenue un fruit matériel, avec des saveurs perceptibles au palais, comme la douceur, etc., ce qui n'a aucun équivalent

נמצא ברוחני כלל, ואין התפשטות זו כמו התפשטות המים הנמשכים ממקום גבוה למקום נמוך שהמים

dans le spirituel. Cette propagation n'est pas comparable à celle de l'eau qui s'écoule d'un lieu élevé vers un lieu bas, car l'eau

הנמשכים לא נשאר מהם במקומם הראשון כלל משא"כ בכח רוחני הצומח לא נחסר כלל בצמיחת הפרי ויכול הוא לחזור ולהצמיח פעמים רבות אין מספר

qui s'est écoulée ne laisse absolument rien à son lieu d'origine ; en revanche, la force spirituelle de croissance n'est nullement diminuée par la croissance du fruit, et elle peut le faire pousser de nouveau, un nombre incalculable de fois.

ולכן קראו חכמי האמת להתפשטות זו בשם הארה כמו למשל מחשבות האדם שנמשכים מנפשו ונשמתו שאין תופסים מקום כלל ולא שינוי וגירעון כלל בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות עד אין קץ.

C'est pourquoi les sages de la vérité ont appelé cette propagation « illumination ». On peut comparer cela, par exemple, aux pensées d'une personne, qui émanent de son âme et de sa nechama : elles n'occupent absolument aucun espace et ne provoquent dans son âme aucun changement ni aucune diminution. Celle-ci peut former des pensées sans fin.

כך העולם הוא רק הארה והתפשטות ממנו ית' וכולא קמיה כלא חשיב ואין תופסים מקום נגדו ית' ואין בו שינוי ח"ו [חס ושלום] כמ"ש אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'

De même, le monde n'est qu'une illumination et une propagation émanant de Lui, béni soit-Il ; « tout est considéré comme rien devant Lui », et le monde n'occupe aucune place par rapport à Lui, béni soit-Il. Il ne subit aucun changement, à D.ieu ne plaise, comme il est écrit : « Moi, Havaya, Je n'ai pas changé », et « Tu es le Même avant que le monde soit créé », etc.

(ועמ"ש מזה בד"ה קול דודי בשה"ש [בשיר השירים]), ובזה הוא מעורר את האהבה בתפלה. וזהו שאומרים הודו לה' קראו בשמו כו'.

(Voir aussi ce qui est écrit à ce sujet dans le maamar commençant par « La voix de mon bien-aimé », sur le Cantique des Cantiques.) C'est par cette méditation que l'on éveille l'amour dans la prière. C'est le sens des paroles : « Rendez grâce à Havaya, invoquez Son Nom », etc.

פ"י שאנו מודים על זה שהשם הוא אל עולם כנ"ל. ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד גבי בא"י [ברוך אתה ה'] אלהינו מלך העולם.

Cela signifie que nous rendons grâce pour ceci : D.ieu est « El Olam », comme indiqué plus haut. Voir aussi ce qui est écrit dans le maamar commençant par « Reviens, Israël », au passage relatif aux mots : « Béni sois-Tu, Havaya, notre D.ieu, Roi du monde. »

4 ועל ענין זה סובב והולך כל התפלה שצריך לחזור ע"ז פעמים רבות עד שיקבע בלבו בבחי' רא"י [ראיה] ממש ושיאריך בזה כל או"א [אחד ואחד] לפי שכלו, יש שמוחו מגושם יותר צריך להעמיק בזה יותר.

Toute la prière s'articule autour de ce sujet : il faut y revenir de nombreuses fois, jusqu'à ce qu'il soit fixé dans le cœur comme une vision réelle. Chacun doit s'y attarder longuement selon ses capacités intellectuelles ; celui dont l'esprit est plus grossier doit approfondir davantage.

ובקשות שבאמצע פסוקי דזמרה ושבחים תקנו אנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] מחמת שיש קטרוגים על האדם ודנין אותו אם הוא ראוי לכך

Quant aux requêtes insérées au milieu des Pesouké D'Zimra et des louanges, les Hommes de la Grande Assemblée les instituèrent parce que des accusations sont portées contre l'homme et qu'on le juge pour savoir s'il en est digne ;

וגם כי יש כמה מניעות וסיבות המטרידות את האדם מהתבוננות זו וע"ז אנו מבקשים רחמים הושיעה את עמך וגו' ורעם ונשאם כו'

et aussi parce que de nombreux obstacles et facteurs détournent l'homme de cette contemplation. À ce sujet, nous implorons la miséricorde : « Sauve Ton peuple », etc., « conduis-les et porte-les », etc.,

והוא רחום וגו' (ועמ"ש מזה בפ' פנחס סד"ה צו את בניי [בני ישראל]). וכל הענין עד ק"ש [קריאת שמע] הוא לעורר את האהבה ובק"ש [ובקריאת שמע] אומרים הויה אלקינו אחד.

« Et Lui, dans Sa miséricorde », etc. (Voir également ce qui est écrit à ce sujet dans la paracha Pin'-has, à la fin du discours commençant par « Ordonne aux enfants d'Israël ».) Tout ce qui précède le Chéma vise à éveiller l'amour ; et, dans le Chéma, nous disons : « Havaya est notre D.ieu... Un. »

ואיתא בגמ' [בגמרא] אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת בדבר אחר לפי
Il est rapporté dans la Guemara que les hommes de Jéricho « joignaient » le Chéma et ne faisaient rien d'autre entre « Un » et « Tu aimeras », parce que

שהם תלויין זה בזה שלפי ערך התבוננותו באחדותו יתברך ככה תתעורר מדת האהבה, לפיכך היו כורכין את שמע כו' אלא שאין הלכה כאנשי יריחו שבשכמל"ו [שברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] לא הוי הפסק משום שגם זה רוא דאחד.

ces deux éléments dépendent l'un de l'autre : à la mesure de la contemplation de l'unité du Saint béni soit-Il correspond l'éveil de la qualité d'amour. C'est pourquoi ils « joignaient » le Chéma, etc. Toutefois, la halakha ne suit pas les hommes de Jéricho : « Béni soit le Nom glorieux de Son royaume à jamais » ne constitue pas une interruption, car cela aussi relève du secret de « Un ».

ועד הוא רוא דאחד בחילופי אתוון וגו' ונקי יחודא תתאה כנודע (ועמ"ש מזה בד"ה בחדש השלישי):

Et le mot « va'ed » (« à jamais ») est le secret de « Un » (e'had) par permutation des lettres, etc. C'est ce qu'on appelle l'unité inférieure (yi'houda tata'a), comme on le sait. (Voir également ce qui est écrit à ce sujet dans le discours commençant par « Au troisième mois ».)

5 ב והנה יש שני מיני אהבות אהבה שנעשית מאליה ע"י התבוננות בהויי אחד והיא כשלהבת העולה מאליה ובושרת כרשפי אש ואין בה שום מבוקש.

2. Or, il existe deux sortes d'amour. [L'un est] un amour qui naît de lui-même par la contemplation de « Havaya est Un » ; il est comme une flamme qui s'élève d'elle-même et brûle comme des éclairs de feu, sans rien rechercher du tout.

(והוא כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [הלך א'] ספ"י ולא כדי לדבקה בו ית' בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה'. אלא איזהו חסיד המתחסד עם קונו כו' ע"ש).

(C'est ce qui est écrit dans le Sefer Shel Beinonim, première partie, à la fin du chapitre 10 : « et non pas seulement afin de s'attacher à Lui, béni soit-Il, pour étancher la soif de leur âme qui a soif de D.ieu ; mais plutôt : "Qui est un 'hassid ? Celui qui agit avec bonté envers son Créateur", etc. » ; voir là-bas.)

ועיין בד"ה כתיב מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ועמ"ש לקמן סד"ה והקרבתם עולה אשה. גבי ובחינה זו נק' בשם עולה לפי שעולה מאליה כו' ע"ש).

Et voir le discours commençant par « Il est écrit : "Que tu es belle et que tu es agréable, amour dans les délices." » Voir aussi ce qui est écrit plus loin, à la fin du discours commençant par « Et vous offrirez un holocauste, une offrande consumée par le feu », au sujet de « ce niveau est appelé olah (holocauste), parce qu'il s'élève (olah) de lui-même », etc. ; voir là-bas.)

ואהבה השנית הוא שחפץ ומשתוקק לדבקה בו ית' וזה כל אחד ואחד מישראל.

Le second amour consiste à désirer et à aspirer à s'attacher à Lui, béni soit-Il ; il est présent dans le cœur de chacun et de chacune en Israël.

וזהו ואהבת דהיינו שתתאוה שיהיה הויי אלקיך כנודע (משא"כ האהבה הראשונה היא מעלת ומדרגת בני עלייה כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] שם ובד"ה מה יפית הנ"ל וע"ז נאמר שמחו צדיקים בה'. ועיין סד"ה זה יתנו כו' מחצית השקל).

Et c'est là le sens de « Et tu aimeras » : autrement dit, tu dois désirer que Havaya soit ton D.ieu, comme on le sait. (À la différence du premier amour, qui est le privilège et le niveau des êtres élevés (bnei aliyah), comme il est écrit dans le Sefer Shel Beinonim, là-bas, ainsi que dans le discours commençant par « Que tu es belle », mentionné plus haut ; c'est à son sujet qu'il est dit : « Réjouissez-vous, justes, en Havaya. » Voir aussi la fin du discours commençant par « Ceci, ils donneront », etc., « un demi-chékel ».)

וזהו קבלת מ"ש בקי"ש [בקריאת שמע] רק שא"א לדבקה בו ית' כי לית מחשבה תפיסא ביה שהוא ית' סתימו דכל סתימין וטמירא דכל טמירין.

Et c'est là l'acceptation du joug du Royaume des Cieux dans le Chéma ; seulement, il est impossible de s'attacher à Lui, béni soit-Il, car « aucune pensée ne peut Le saisir », puisqu'Il est « caché de tous les cachés » et « dissimulé à tous les dissimulés ».

פ"י שיש עולמות שנקראים סתימין והם למעלה מבחי' עוה"ב [עולם הבא] והוא ית' סתים ונעלם מהם שאינם משיגים אותו וכן טמירא דכל טמירין כ"א ע"י התורה.

Cela signifie qu'il existe des mondes appelés « les cachés », qui se situent au-dessus du niveau du Monde futur ; pourtant, Il leur est caché et dissimulé, car ils ne Le saisissent pas. De même, Il est « dissimulé à tous les dissimulés » — si ce n'est par la Torah.

6 וזהו ודברת בם כו' שאותיות התורה מלוכש בהם התפשטות והארה ממנו ית'. כמשל כח הצומח ואותיות המחשבה הנ"ל כמ"ש במן

Et c'est là [le sens de] « Et tu en parleras », etc. : dans les lettres de la Torah sont revêtues une émanation et une illumination venant de Lui, béni soit-Il, comme dans l'analogie de la force de croissance et des lettres de la pensée mentionnées plus haut ; ainsi qu'il est expliqué au sujet de la manne,

כי טל אורות טלך ונתגשם עד שדכו במדוכה וכו'. ועמ"ש מזה בפ' עקב סדי"ה ויאכילך את המן.

« car une rosée de lumières est ta rosée », et elle prit une forme physique, au point qu'« ils la broyèrent dans un mortier », etc. Voir aussi ce qui est écrit à ce sujet dans la paracha Ekev, à la fin du discours commençant par « Et Il te nourrit de la manne ».

7 וזהו ותורה אור שהיא הארה מא"ס ב"ה ואי לזאת יהיה השמחה גדולה בעסק התורה והמצות כי בזה ירוה צמאוננו מה שחפץ ומשתוקק לדבקה בו יתברך.

Et voici [le sens de] « et la Torah est lumière » : elle est un rayonnement de l'Infini (Ein Sof), béni soit-Il. Dès lors, il doit y avoir une grande joie à s'occuper de la Torah et des mitzvot, car ainsi on étanche sa soif : son désir et son aspiration à s'attacher à Lui, béni soit-Il.

וכמ"ש מזה באריכות בד"ה צו את בני ישראל כו' את קרבני לחמי בענין הקטר החלב ע"ג [על גבין] המזבח ובענין פקודי ה' ישרים משמחי לב וע"ז נאמר תחת אשר לא עבדת כו'

Et comme il est écrit longuement à ce sujet dans le discours qui commence par «Ordonne aux enfants d'Israël... Mon offrande, Mon pain», à propos de la combustion des graisses sur l'autel et du verset «Les préceptes de Havaya sont droits, ils réjouissent le cœur». C'est à cela que s'applique le verset: «Parce que tu n'as pas servi...»,

בשמחה ובטוב לבב (ועיין זח"א [זוהר חלק א] קט"ז א' קע"ז א') כי בחינת שמחה זו מהעבודה בתורה ומצות שבזה מרוה צמאוננו יוכל כל אדם להגיע אליה וכנ"ל.

«avec joie et d'un cœur heureux» (voir le Zohar, partie I, 116a, 177a). Car tout homme peut atteindre ce niveau de joie qui naît du service accompli par la Torah et les mitsvot et par lequel il étanche sa soif, comme indiqué plus haut.

אך הנה יש ב' בחי' בלימוד התורה. אחד תיכף אחר התפלה כשמעורר את האהבה ולומד התורה בנפש צמאה כצמא למים ואז הוא בודאי שמח בעבודתו.

Toutefois, il existe deux niveaux dans l'étude de la Torah. Le premier est celui qui suit immédiatement la prière: on a alors éveillé son amour et l'on étudie la Torah avec une âme assoiffée, comme quelqu'un qui a soif d'eau; on éprouve alors certainement de la joie dans son service.

8 ועמ"ש בד"ה אוסרי לגפן עירה גבי כי התענוג הוא שייך אחר מילוי הרצון כו' ע"ש.

Et voyez ce qui est écrit dans le discours commençant par «Liant son ânon à la vigne», à propos de «car le plaisir vient après l'accomplissement de la volonté», etc.; voyez là-bas.

ובחינה השנית הוא כשנופל מבחי' האהבה הן בעל עסק כשעוסק בעסקו או יושב אוהל כו'.

Le second niveau est celui où l'on est tombé du niveau de l'amour, qu'il s'agisse d'un homme d'affaires occupé à ses affaires ou de quelqu'un qui demeure sous la tente, etc.

אעפ"כ [אף על פי כן] יכול לשמוח א"ע [את עצמו] בלימודו ע"י התבוננות כי התורה הוא אור א"ס ב"ה ואורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד אף שהוא רחוק מה' בתכלית הריחוק כיון

Néanmoins, il peut se réjouir dans son étude en méditant que la Torah est la Lumière infinie (Or Ein Sof), béni soit-Il, et que «la Torah et le Saint béni soit-Il ne font qu'un». Même s'il est éloigné de Dieu à l'extrême, puisque

שהוא עוסק בענייני העולם ומו"מ [ומשא ומתן] מ"מ מאחר שהוא בהיתר יכול לחזור לה' ולעבודתו כיון שאינו אסור וקשור בידי החיצונים ולכן נקרא בשם היתר ר"ל [רוצה לומר]

il est occupé par les affaires du monde et le commerce, néanmoins, puisqu'il se trouve dans le domaine de ce qui est permis (heter), il peut retourner à D.ieu et à Son service, car il n'est ni lié (asur) ni attaché entre les mains des forces extérieures; c'est pourquoi cela est désigné par le terme heter, c'est-à-dire

כמו למשל האדם הניתן ביד שונאו רק שאינו חבוש ויכול לילך ואפשר לו לברוח אם לא שנכשל בדבר איסור ח"ו [חס ושלום] ואם נכשל אז אין לו תקנה אם לא בהרהורי תשובה באמת וכמ"ש במ"א.

comme, par exemple, un homme livré aux mains de son ennemi, mais qui n'est pas emprisonné et peut aller et venir; il lui est possible de s'échapper — à moins qu'il n'ait trébuché dans quelque chose d'interdit, à D.ieu ne plaise. S'il a trébuché, il n'a alors d'autre remède que des pensées sincères de techouva, comme cela est écrit ailleurs.

9 ואדרבה כל מה שיתבונן היטב איך הוא רחוק מה' ע"י שיכיר מקומו וידע ערכו שאפילו הוא יושב אוהל כו'

Au contraire, plus il médite attentivement sur la distance qui le sépare de D.ieu, en reconnaissant sa condition et en connaissant sa valeur — même s'il est de ceux qui demeurent sous la tente, etc. —

שהרי יכול לדבר דברים בטלים באמצע לימודו באין מונע מכש"כ [מכל שכן] אם נכשל בדבר איסור בחטאת נעורים כי ידע אינש בנפשיה,

car, après tout, il peut prononcer des paroles futiles au beau milieu de son étude sans que rien ne l'en empêche ; à plus forte raison s'il a trébuché dans une faute interdite à cause des péchés de sa jeunesse, car « l'homme connaît son propre cœur » ;

ואף שהרהר ועשה תשובה אם עדיין לא עשה תשובה שלימה וסיגופים הממרקין יותר וכל מה שיאריך ויעמיק בענין פחיתת עצמו ויהיה נבזה בעיניו נמאס וישים עצמו כשיריים למה הוא נברא בעולם,

et même s'il a eu des pensées [de techouva] et fait techouva, s'il n'a pas encore accompli une techouva complète ni subi les mortifications qui purifient davantage — plus il s'attarde sur sa propre bassesse et l'examine en profondeur, se tenant pour vil et méprisable à ses propres yeux et se considérant comme un rebut : pourquoi a-t-il été créé dans le monde ? —

אזי תהיה שמחת הנפש בעסק התורה כפולה ומכופלת ביתר שאת (ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פל"א ל"ד וסד"ה ויחפרו עבדי יצחק בענין באר מים חיים) והעצבות הוא כשמבקש גדולות דוקא להגיע למדריגת רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי] שתורתו אומנתו

alors la joie de l'âme dans l'étude de la Torah sera redoublée et multipliée, avec une intensité supérieure (voir Sefer Shel Beinonim, chapitres 31 et 34, et la fin du discours commençant par « Les serviteurs d'Its'hak creusèrent », à propos du « puits d'eau vive »). La tristesse, en revanche, vient de celui qui recherche précisément les grandeurs : atteindre le niveau de Rabbi Chimon bar Yo'-hai, dont la Torah était l'occupation,

כמו שאמר בחד קטירא אתקטרנא נשמתא ביה אחידא ביה להיטא וכו' פי' שלא היה בבחינת שינה ולא היה צריך לעורר את האהבה ולכן היה פטור מתפלה.

comme il disait : « D'un seul lien je suis lié [à Lui] ; l'âme est attachée à Lui, embrasée en Lui », etc. Cela signifie qu'il n'était pas dans un état de sommeil et n'avait pas besoin d'éveiller l'amour ; il était donc dispensé de la prière.

10 וזהו שכתוב ועובר על פשע לשארית נחלתו למי שמשים עצמו כשיריים ענין גדול עוצם שפלות הנ"ל התורה אור א"ס ב"ה עובר על פשע שאין פשעיו

Et c'est là le sens de ce qui est écrit : « Il passe sur la transgression pour le reste de Son héritage » : pour celui qui se considère comme un reste — c'est-à-dire qui atteint l'intense degré d'humilité évoqué plus haut — la Torah, la Lumière infinie (Or Ein Sof), béni soit-Il, «passe sur la transgression», de sorte que ses transgressions

תופסים מקום כלל, וכמשל הארת אור השמש על הארץ שבמקום שכלה זריחת האור שם הוא יותר חמימות אור השמש כמו על הארץ ממש הוא חם יותר ובגובה האויר יש טורא דתלגא וכו'.

ne comptent absolument pas. Cela ressemble à l'analogie du rayonnement de la lumière du soleil sur la terre : là où le rayonnement de la lumière prend fin, la chaleur de la lumière du soleil est plus intense ; ainsi, sur la terre même, il fait plus chaud, tandis qu'en altitude, dans l'air, il y a une montagne de neige, etc.

11 וכן עד"מ בהארת אור תורה הוא יותר במי שהוא בחינת שיריים ומותר בעולם כו' וזהו ועובר על פשע

De même, par analogie, pour le rayonnement de la lumière de la Torah : il est plus grand chez celui qui est au niveau de ce qui reste et est superflu dans le monde, etc. C'est là le sens de «et Il passe sur la transgression»,

רק שיהיה חטאתי נגדי תמיד ולא מלוכש בהם דרך ישר ע"ד אוילים מדרך פשעם המבואר במ"א בד"ה בהעלותך את הנרות וכמ"ש דרך אויל ישר בעיניו.

à la seule condition que «ma faute soit toujours devant moi» et qu'il ne soit pas revêtu de ces voies [comme si elles constituaient] une voie droite, à la manière des «insensés, à cause de la voie de leur transgression», comme cela est expliqué ailleurs, dans le discours qui commence par «Quand tu élèveras les lampes», et comme il est écrit : «La voie de l'insensé est droite à ses yeux.»

והנה בחינה זו נקרא יעקב משא"כ בחי' ישראל כי שרית עם אלקים (עמ"ש בד"ה מה טובו אוהליך יעקב וגו')

Or, ce niveau est appelé Yaakov, contrairement au niveau de Yisrael, car «tu as lutté avec D.ieu» (voir ce qui est écrit dans le discours qui commence par «Que tes tentes sont belles, Yaakov», etc.),

והוא ענין עת התעוררות אהבה רבה בתפלה ובתורה שאחר התפלה ואזי השמחה היא בנקל יותר et cela correspond au moment où un grand amour (ahava rabba) s'éveille dans la prière et dans l'étude de la Torah qui suit la prière ; alors, la joie vient plus facilement.

וזהו ולישרי לב שמחה ע"ד אשר עשה האלהים את האדם ישר כו' וזהו בחי' ישראל ישר אל

Et c'est là le sens de «et pour les cœurs droits, la joie», dans l'esprit de «D.ieu fit l'homme droit», etc. ; tel est le niveau de Yisrael : yashar El, «droit [avec] D.ieu».

(ועמ"ש מזה בד"ה בפרשת נסכים כתיב. ומ"מ גם מבחינה זו דישראל מאיר בכל אחד בשעת התפלה כנ"ל וגם שבת בכללו הוא בחי' ישראל כמ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב כו' וע"ש דיעקב נק' עבדי.

(Voir à ce sujet ce qui est écrit dans le discours qui commence par «Dans le passage des libations, il est écrit». Néanmoins, [une lumière] de ce niveau de Yisrael brille aussi en chacun au moment de la prière, comme indiqué plus haut ; et le Chabbat dans son ensemble est également le niveau de Yisrael, comme il est écrit dans le discours qui commence par «Il n'a pas vu d'iniquité en Yaakov», etc. ; voir là-bas : Yaakov est appelé «Mon serviteur».

וזהו תחת אשר לא עבדת בשמחה ועמ"ש ע"פ ועתה יגדל האי' וע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו וע"פ לכן אמור לבני ישראל וע"פ רני ושמחי הנ"ל מענין עבדו את ה' בשמחה כו' ובד"ה שוש אש"ש.

Et c'est là le sens de «Parce que tu n'as pas servi avec joie». Voir ce qui est écrit au sujet du verset «Et maintenant, que la puissance d'Ado-naï soit grande», du verset «Vous suivrez Havaya, votre D.ieu», du verset «Dis donc aux enfants d'Israël» et du verset «Chante et réjouis-toi», mentionné plus haut, à propos de «Servez Havaya avec joie», etc. ; ainsi que dans le discours qui commence par «Je me réjouirai grandement».

אמנם בחיי שמחו צדיקים בה' זהו ע"ד מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים הנזכר לעיל ואין כל אדם זוכה לזה,

Cependant, le niveau de « Réjouissez-vous en Havaya, vous les justes » correspond à « Que tu es belle, que tu es agréable, amour dans les délices », mentionné plus haut ; et tout homme n'a pas le mérite d'y parvenir,

אבל שמחה של מצוה ותורה מה שעל ידי זה מרוה נפשו הצמא ליוצרה ע"ז מצווה כל אדם, ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ס"פ מ"א גבי אבל יחוד נפשו כו' בזה חפץ כל אדם מישראל באמת לאמתו כו'

Mais la joie d'une mitsva et de la Torah, par laquelle on étanche la soif de son âme qui aspire à son Créateur, est prescrite à chacun. Voyez aussi le Sefer Shel Beinonim, à la fin du chapitre 41, au sujet de « mais l'union de son âme », etc. : « c'est là ce que désire véritablement chacun en Israël », etc. ;

ע"ש, ועמ"ש ע"פ בהעלותך מענין ההפרש בין אהבה שמבחינת אברהם ומבחי' אהרן ומבואר לעיל ענין וישכם אברהם בבקר מדת יום ובחינת אהרן הוא בבקר בהיטיבו והוא בחינת הטבה יותר מבקר דאברהם מצד עצמו.

voyez là-bas. Voyez aussi ce qui est écrit sur le verset « Lorsque tu élèveras » au sujet de la différence entre l'amour relevant du niveau d'Avraham et celui relevant du niveau d'Aaron. Plus haut, on a expliqué le sens de « Avraham se leva de bon matin », l'attribut du jour ; quant au niveau d'Aaron, il est « le matin, lorsqu'il améliore », et c'est un niveau d'amélioration qui dépasse le matin d'Avraham en lui-même.

והיינו לבוא לבחינת ומדרגת שמחו צדיקים כו'. ועוד י"ל [יש לומר] בענין ההפרש שבין בחי' השמחה בעבודת ה' של כל ישראל מה שעליה נאמר תחת אשר לא עבדת כו'

C'est-à-dire parvenir au niveau et au degré de « Réjouissez-vous, justes », etc. On peut également expliquer la différence entre le niveau de joie dans le service de D.ieu de tout Israël, au sujet duquel il est dit : « Parce que tu n'as pas servi », etc.,

בשמחה ובין השמחה דשמחו צדיקים בה', והוא ע"ד שנתבאר במ"א בד"ה ה' לי בעוזרי בענין פי' מועדים לשמחה כי בכל השנה השמחה גנוזה בעבודה

« dans la joie », et la joie de « Réjouissez-vous, justes, en Havaya » : cela rejoint ce qui a été expliqué ailleurs, dans le discours qui commence par « Havaya est pour moi parmi ceux qui m'aident », à propos de l'explication de « les fêtes pour la joie » : tout au long de l'année, la joie est cachée dans le service,

וזהו אשר לא עבדת בשמחה ועושין מהעבודה עיקר והשמחה היא שמחה של מצוה אבל כיו"ט [ביום טוב] השמחה היא בהתגלות וישמחו בך ישראל. וע"ש הטעם כו'.

et c'est là le sens de « Parce que tu n'as pas servi dans la joie » : on fait du service l'essentiel, et la joie est celle d'une mitsva. Mais à Yom Tov, la joie se révèle : « et qu'Israël se réjouisse en Toi ». Voyez là-bas la raison, etc.

ועל דרך זה יובן גם כאן כי להיות וישמחו בך ממש זהו מעלת הצדיקים אלא שכו"ט [שביום טוב] יכולים כל ישראל להגיע לבחינה זו וכענין מ"ש במ"א בענין גביע הכסף שהטמין יוסף הצדיק באמתחת בנימין שהוא ענין נכסף נכספתה כו'.

De cette manière, on comprendra également ici que se réjouir véritablement « en Toi » relève du mérite des justes ; toutefois, à Yom Tov, tout Israël peut atteindre ce niveau. Cela rejoint ce qui est dit ailleurs au sujet de la coupe d'argent que Yosef le Juste cacha dans le sac de Binyamin, en rapport avec « tu as ardemment désiré » (nichsof nichsafta), etc.

ודרך זה קרוב ג"כ לדרך הראשון. ועמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך בענין המדרש בשה"ש [בשיר השירים] רבה על פ' נגילה ונשמחה בך הא חדותא שלימא כו' ע"ש):

Cette approche est également proche de la première. Voyez aussi ce qui est écrit dans l'explication sur le verset « Et tous tes enfants », au sujet du Midrash dans Shir HaShirim Rabbah sur le verset « Nous exulterons et nous réjouirons en Toi » : « c'est une joie parfaite », etc. ; voyez là-bas.

12 ג והנה קודם התפלה צריך כובד ראש שהוא המרירות על שאין בחי' ישראל לי ראש מאיר בו בגילוי מחמת עונותי עברו ראשי.

3. Or, avant la prière, il faut le koved rosh (la lourdeur de tête), c'est-à-dire l'amertume de ce que le niveau de Yisrael — li rosh (« une tête pour Moi ») — ne brille pas en lui de façon manifeste, car « mes iniquités ont dépassé ma tête ».

וזהו בחי' כובד ראש והיינו שיבא לידי הכנעה והשפלות ופחיתות עצמו במוח בידיעה היטב וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] שיהיה בלב דוקא, ולא

Tel est le niveau de la lourdeur de tête : qu'il en vienne à la soumission, à l'humilité et à la conscience de sa propre infériorité dans son esprit, avec une connaissance approfondie ; il n'est pas nécessaire que cela soit précisément dans le cœur. Et ce n'est pas...

כמו שסוברים העולם שקודם התפלה יוכל להיות טמטום הלב כי א"א להיות בשחרית קודם התפלה כמשארו"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אידלי יומא אידלי קצירא שהחסד מתעורר בבקר דאברהם.

comme le pensent les gens, qu'il puisse y avoir un engourdissement du cœur avant la prière ; car cela ne peut se produire à Cha'harit avant la prière, comme l'ont dit nos Sages, de mémoire bénie : « Quand le jour se lève, la maladie s'atténue », car le 'Hessed (bonté) s'éveille le matin, celui d'Avraham.

וג' דברים הם להסיר כל המונעים בתפלה א' מקוה וכמו שמצינו במשנה ספ"ח דיומא מה מקוה מטהר.

Et trois choses écartent tout ce qui fait obstacle à la prière. La première est le mikvé, comme nous le trouvons dans la Michna, à la fin du huitième chapitre de Yoma : « De même qu'un mikvé purifie. »

13 והנה הרי"ף [הרי"ף (רבי יצחק אלפסי)] פ"ג [פרק ג'] דברכות ותר"י [ותלמידי רבינו יונה] כתבו בשם רב האי דלא בטלו טבילת בעל קרי לד"ת [לדברי תורה]

Or, le Rif, au troisième chapitre de Berakhot, ainsi que les Talmidei Rabbeinu Yonah, écrivent au nom de Rav Hai que l'obligation d'immersion pour celui qui a eu une émission séminale n'a été abolie que pour les paroles de Torah,

אבל לתפלה צריך טבילה ואע"ג [ואף על גב] דאנן לא קי"ל [קיימא לן] כן כמ"ש בש"ע [בשלחן ערוך] מ"מ כתב תר"י [תלמידי רבינו יונה] שלדברי הכל התפלה מקובלת יותר עם הטבילה.

mais que, pour la prière, l'immersion est nécessaire. Et bien que nous ne suivions pas cet avis, comme il est écrit dans le Choul'han Aroukh, les Talmidei Rabbeinu Yonah écrivent néanmoins que, selon toutes les opinions, la prière est mieux agréée après l'immersion.

ויש לומר קצת טעם לזה מ"ש תפלה מתורה והוא ע"פ גירסת הירושלמי במשנה סוף מסכת סוטה הטהרה נטלה את הריח.

On peut donner une raison, dans une certaine mesure, à cette distinction entre la prière et la Torah, en se fondant sur la version de la Michna donnée par le Talmud de Jérusalem à la fin du traité Sota : « La pureté a fait disparaître le parfum. »

וכן בגמרא דידן בסוטה (דמ"ט א') מורחנא ריחא דחנוניתא א"ל [אמר ליה] בני טהרה יש בך. הרי דבחינת ריח דוקא נמשך מענין הטהרה והוא משום

De même, dans notre Guemara, dans Sota (49a) : « Je sens le parfum d'une chinounisa. » Il lui dit : « Mon fils, il y a en toi de la pureté. » Nous voyons donc que la qualité de parfum découle précisément de la notion de pureté ; et cela s'explique par le fait que

כי ענין טומאה וטהרה הוא בחי' מקיפים ועל כן שייך הטהרה דוקא לענין הריח שהוא ג"כ בחינת מקיף כמ"ש בד"ה אלה מסעי בענין ירדן יריחו.

la notion d'impureté et de pureté relève du niveau des makifim (niveaux englobants) ; c'est pourquoi la pureté se rapporte précisément au parfum, qui relève lui aussi du niveau d'un makif, comme il est écrit dans le discours qui commence par « Voici les étapes », à propos du « Jourdain [à] Yeri'ho ».

14 והנה הקרבנות נקרא ריח ניחוחי. וכתוב וירח ה' את ריח הניחוח. ובוה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פרק הניזקין שנכנס לו יתוש בחוטמו.

Or, les offrandes sont appelées « Mon parfum agréable », et il est écrit : « Havaya sentit le parfum agréable. » Cela nous permettra de comprendre l'enseignement de nos Sages, de mémoire bénie, dans le chapitre HaNizakin : un moucheron entra dans son nez.

והיינו מדה כנגד מדה לפי שהחריב בהמ"ק [בית המקדש] וביטל הקרבנות שהיו בחי' ריח ניחוח להקב"ה וכתוב ותהלתי אחטם לך ועמ"ש בד"ה באתי לגני בענין אריתי מורי.

C'est là une mesure pour mesure : parce qu'il avait détruit le Saint Temple et supprimé les offrandes, qui étaient le niveau du parfum agréable pour le Saint béni soit-Il. Il est écrit : « Et pour Ma louange, Je me retiendrai (e'htom) pour toi. » Voir aussi ce qui est écrit dans le discours commençant par « Je suis venu dans Mon jardin », à propos de « J'ai cueilli ma myrrhe. »

והנה התפלה היא במקום קרבנות והיא ג"כ בחי' ריח ניחוחי ולכן אמרו לבעל החוטם אני מתפלל כמ"ש בזח"ג [בוהר חלק ג] (נשא ק"ל ע"ב).

Or, la prière tient lieu d'offrandes et elle aussi est le niveau de « Mon parfum agréable ». C'est pourquoi ils disaient : « C'est au Maître du nez que j'adresse ma prière », comme il est écrit dans le Zohar, troisième partie (Nasso, 130b).

וכיון שכן צריך לזה טהרה כנ"ל שהטהרה שייך לבחינת ריח. וריחא דחנוניתא זהו כענין לבעל החוטם אני מתחנן.

Et puisqu'il en est ainsi, cela requiert donc la pureté, comme indiqué plus haut, car la pureté est liée au niveau du parfum. Quant au «parfum de la chinounissa», il correspond à l'expression : «C'est au Maître du nez que j'implore (mitchanen).»

וע"כ לדברי הכל התפלה מקובלת יותר עם הטבילה ועיין בר"ח [בראשית חכמה] שער האהבה פי"א [פרק י"א] ג"כ טעם לזה כי התורה כו' אמנם תפלה כו' יעו"ש [יעו"ש שם].

C'est pourquoi, selon toutes les opinions, la prière est davantage agréée après l'immersion. Voir également Reishis Chochmah, Sha'ar HaAhavah, chapitre 11, qui donne lui aussi une raison à cela : «car la Torah...», «mais la prière...»; voir là-bas.

הב' צדקה כמו ר"א [רבי אלעזר] יהיב פרוטה כו' בצדק אחזה פניך מפני שיש קטרוגים על האדם ודנין אותו אם ראוי לכנס להיכל ממ"ה [מלך מלכי המלכים] הקב"ה בתפלה וצדקה תציל כו' וצדקה תרומם גוי ועמ"ש סד"ה וארשתוך לי.

La deuxième [préparation] est la charité, comme lorsque Rabbi Elazar donnait une pièce, etc. : «Dans la justice, je contemplerai Ta face.» En effet, des accusations s'élèvent contre une personne et l'on juge si elle est digne d'entrer, par la prière, dans le palais du Roi des rois des rois, le Saint béni soit-Il. Or, «la charité sauve», etc., et «la charité élève une nation». Voir aussi ce qui est écrit à la fin du discours commençant par «Je te fiancerai à Moi.»

15 והג' הוא עסק ולימוד דברי מוסר ובפרט דברי מוסר הנמצאים בזוהר מלשון הארה שמאיר במקום החושך

Et la troisième consiste à s'occuper des paroles de moussar et à les étudier, en particulier celles que l'on trouve dans le Zohar — dont le nom évoque l'« illumination » —, qui éclaire le lieu des ténèbres,

שהוא חכמת אמת אשת חיל עטרת בעלה היא האמונה שמלא כה"כ [כל הארץ כבודו] אף בלי התכונות יקרה מאד למעלה מצד דירה בתחתונים וכו' והיא עטרת בעלה.

car il est la sagesse de vérité. « Une femme vaillante est la couronne de son mari » : c'est la foi que « la terre entière est remplie de Sa gloire » ; même sans contemplation, elle est très précieuse en haut, du fait qu'elle constitue une demeure dans les mondes inférieurs, etc., et elle est « la couronne de son mari ».

פ"י בעלה היא אהבה רבה שאחר התבוננות באמונה זו הפשוטה לדבקה בה' אחד סובב כ"ע [כל עלמין]
 שאהבה רבה זו הוא בחי' דכר כמ"ש זכר חסדו וכו'.

C'est-à-dire que « son mari » désigne le grand amour qui vient après la contemplation de cette foi simple : s'attacher à D.ieu, l'Un, qui entoure tous les mondes (sovev kol almin) ; car ce grand amour est le niveau du masculin (dechar), comme il est écrit : « Il s'est souvenu (zachar) de Sa bonté », etc.

ומפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים היא האמונה הפשוטה נעשית עטרת לראשו כו':

Et parce que le Saint béni soit-Il a désiré avoir une demeure dans les mondes inférieurs, la foi simple devient une couronne pour Sa tête, etc.

LikuteiTorah.com

LA PARACHA 'HASSIDIQUE

À propos de cette édition

Cette édition contient le texte hébreu et la traduction française.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Notre traduction française, faite à partir de notre traduction anglaise de l'hébreu, sans les notes de Kehot : CC BY 4.0.

Cette édition dans son ensemble : CC BY-NC 4.0. Elle peut être copiée, imprimée et partagée librement, en citant Kehot Publication Society et likuteitorah.com ; elle ne peut pas être vendue. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

La traduction française a été faite à partir de l'édition anglaise de likuteitorah.com avec l'aide de l'IA (openai/gpt-6-luna-pro:batch), l'hébreu en regard pour vérification ; elle n'a pas encore été relue par un éditeur humain. Vérifiez sur l'hébreu tout ce qui est important.

Le Rabbi a demandé que les maamarim de la paracha de la semaine, la « Paracha 'hassidique », soient étudiés pendant cette semaine, répartis sur ses sept jours (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Pourquoi l'étudier, et les bénédictions du Rabbi : likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Un projet gratuit et non commercial ; rien n'est vendu ici. Sans lien avec Kehot, Sefaria ou la Bibliothèque de Loubavitch. © likuteitorah.com

Depuis likuteitorah.com/fr/likutei-torah/ki-savo/3/

DÉDIÉ EN L'HONNEUR DE

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Le père du Rabbi, Reb Lévi Its'hak